

Datum: 2023-08-31

Budgetuppdrag 32, 2023

Utreda behov av mötesplats och fritidsaktiviteter för unga 16-20 år



Innehåll

1. Uppdraget.....	3
2. Inledning och sammanfattning.....	3
2.1.1 Nuläge.....	3
2.1.2 Önskat läge.....	3
3. Begrepp.....	4
4. Avgränsningar	5
5. Omvärldsspaning	6
6. Lokala erfarenheter	7
7. Förvaltningens slutsatser	8
7.1.1 Lokal öppen ungdomsverksamhet	8
7.1.2 Ungas önskemål.....	8
7.1.3 Övriga slutsatser	9
8. Analys och rekommendationer	9
9. Referenser.....	10
10. Bilagor	10

1. Uppdraget

I budget 2023 ges Kultur- och fritidsnämnden i uppdrag att utreda behovet av mötesplatser och fritidsaktiviteter för åldersgruppen 16 – 20 år.

2. Inledning och sammanfattning

Vid 16 års ålder ska kommunens unga ha motivation, verktyg och förmåga att skapa sin egen meningsfulla fritid

En ny potentiell vision för ungas meningsfulla fritid, formulerad utifrån det underlag som samlats in under utredningsarbetet.

De unga som ofta får vuxna att uppleva att det behövs fler mötesplatser och/eller fritidsaktiviteter är ofta begränsat mottagliga för eller intresserade av de mötesplatser som vuxna helst vill till skapa.

Det som ofta skapar bästa förutsättningar för en god fritid är en där unga själva får vara med och skapa. Initiativförmåga och tillit till att det finns någon som lyssnar, stöttar och hjälper mig förverkliga mitt initiativ, är något som behöver stärkas tidigare i barns och ungas liv, när nyfikenhet får leda och vuxna är okämliga att vara med.

En triad med vuxet stöd, ungt arrangörskap och yngre deltagande är till exempel ett inspirerande och lärande sammanhang i flera led.

En viktig nyckel till ett hållbart och attraktivt fritidsutbud för unga är flexibilitet. Ungas intressen skiftar med ålder och över tid. Det som behöver vara konstant är tillgång till viktiga vuxna och lämpliga lokaler.

2.1.1 Nuläge

Inom många fritidsaktiviteter är deltagande högre bland yngre barn och ungdomar. Föreningstillhörigheten sjunker till exempel ju äldre ungdomar som tillfrågas.

Det är också så att nöjdheten med fritiden är högre i yngre åldrar och sjunker med stigande ålder.

Tjejer i gymnasiet är minst nöjda, medans killar i högstadiet är mest nöjda (LUPP Österåker 2022).

2.1.2 Önskat läge

Att få unga att stanna kvar inom idrottsrörelsen längre är en prioriterad fråga, även för idrottsrörelsen själv som har formulerat devisen: ”*Så många som möjligt, så länge som möjligt i så bra verksamhet som möjligt*”. En devis som bara delvis aktivt arbetas med inom rörelsen då den så kallade 11-års puckeln kvarstår och träningsmängden ökas för allt yngre barn. Kommunen kan med fördel se över

bidrag och stöd till idrottsföreningarna för att bättre stötta idrotten i den önskade riktningen.

Kommunens öppna ungdomsverksamhet, där fritidsgårdar och fältgrupp ingår, lägger om och utvecklar sin verksamhet för att i större utsträckning arbeta uppsökande och med unga som medskapare. Fältgruppen har målgrupp från 10 års ålder, för att möta fler när mottagligheten är högre, nu med än större fokus på att stimulera ungas egna drivkrafter. Detta nya arbetssätt går helt i linje med den i inledningen formulerade visionen.

Det finns lokaler i kommunen som inhyser olika typer av mötesplatser för olika grupper av kommuninvånare. Dessa lokaler kan i olika stor utsträckning användas mer av fler.

För att uppnå den flexibilitet som är nödvändig för att möta ungas behov och bygga långsiktighet och tillit, är tillgång till lokaler och samverkan med andra grupper en viktig pusselbit.

Äldre ungdomar och unga vuxna har helt andra behov av möten, stimulans och stöd än yngre. Det finns stor potential i den egna förmågan att skapa sin egen tillvaro, utveckling och framgång med allt lägre grad av stöd ju högre upp i ålder. I vissa fall kan också bredden av behov och önskemål öka med åldern då personliga intressen blir allt mer tydliga. Att då ha tillgång till flexibla lösningar i och med tillgång till olika lokaler och olika professionella funktioner, ger möjlighet att möta unga utifrån deras perspektiv. Skolan är den mest demokratiska samlingsplatsen för barn och unga idag. Det är där alla barn och unga har tillgång till samma information. Här finns möjlighet att ytterligare utveckla samarbeten för att guida och stötta barn och unga in i fritidsaktiviteter som passar dem.

3. Begrepp

Fritidsgård

Organiserad fritidsverksamhet för unga, samlad i en eller flera lokaler, dit unga kan gå för att ta del av ett aktivitetsutbud och en social gemenskap.

Fältgrupp

Arbetar uppsökande och relationsskapande i miljöer där unga rör sig. Samverkar med aktörer som bidrar till ungas meningsfulla fritid. Fungerar coachande och stöttande för ungas egna projekt och aktivitetsskapande.

Öppen ungdomsverksamhet

En plats och verksamhet där unga får stimulans och stöd att vidareutveckla de kunskaper, färdigheter, attityder och värderingar de behöver för att nå sin fulla potential som individer och samhällsmedborgare.

Deltagare

Person som frivilligt och aktivt tar del av och är en del av den öppna ungdomsverksamheten, eller annan organiserad fritidsaktivitet.

Fritidsaktivitet

Aktivitet som genomförs på fritiden och som utgår från frivilligt deltagande.

Främjande

Ge stöd åt, arbeta för någots bästa, gynna, utveckla.

Förebyggande

Preventivt, proaktivt. Förebyggande åtgärder och aktiviteter syftar till att motverka att det negativa inträffar.

Salutogent

Salutogent perspektiv/förhållningssätt fokuserar på det som fungerar. Det som t ex leder till fysisk och psykisk hälsa, en positiv självbild och tilltro till den egna förmågan.

Europeiska chartern

Europeiska riktlinjer och principer för utveckling av öppen fritids- och ungdomsverksamhet som bygger på centrala måldokument antagna inom EU och Europarådet.

KEKS

Europeiskt nätverk av kommunala förvaltningar och andra som ansvarar för och driver öppen ungdomsverksamhet. KEKS förordar ett långsiktigt, kunskapsbaserat utvecklingsarbete och strävar efter ökad mätbarhet i den öppna ungdomsverksamheten.

Informellt lärande

Lärande som en person genomför på egen hand.

Icke-formellt lärande

Lärande som sker i organiserade former utanför det formella utbildningssystemet.

MUCF

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. En statlig myndighet som tar fram och sprider kunskap om ungas levnadsvillkor och civilsamhällets villkor.

LUPP

Lokal uppföljning av ungdomspolitiken. En enkät producerad av MUCF för kommuner och regioner som vill få kunskap om hur unga har det, hur de mår och vad de tycker om att leva på sin bostadsort.

4. Avgränsningar

I uppdraget anges målgruppen som unga 16 – 20 år. Utredningen har tittat på inställningar och önskemål i ett större åldersspann. Framförallt yngre än 16. Detta för att möjliggöra en kontinuitet i ungas fritid, då relationsbyggande är av största vikt.

5. Omvärldsspaning

Framgångsrik öppen ungdomsverksamhet bygger på (med stöd i flertalet rapporter)

- Flexibilitet, tillgänglighet och anpassning till ungas behov
- Aktivt uppsökande arbete
- Möjlighet till lärande och ett ramverk för att sätta mål och erkänna prestationer
- Att involvera unga i beslutsfattande och i utformning av ungdomsinitiativ
- Att bygga partnerskap med andra aktörer
- En trygg och stödjande miljö för personlig utveckling
- En trevlig och rolig miljö för unga människors kreativitet och självuttryck

Erfarenheter från flera andra kommuner visar att renodlad mötesplatsverksamhet för unga i övre tonåren med café och förströelser, men utan (eller med för få) organiserade aktiviteter och låg delaktighet i arrangerandet av dessa ofta leder till fler av de problem som verksamheten förväntas förebygga. Unga i riskzon samlas och de destruktiva och i vissa fall även kriminella aktiviteter som tidigare skett i offentliga miljöer får en värmestuga och tillåts därmed fortgå och ibland t o m utökas. En sådan miljö upplevs med rätta som otrygg av andra unga som väljer bort mötesplatsen till förmån för tryggare alternativ. Verksamhetens personal tvingas verka i en otrygg arbetsmiljö utan varken uppdrag, befogenheter eller verktyg att påverka besökarna positivt i någon väsentlig utsträckning. Istället för att bli en väg in i samhällsgemenskapen för dessa utsatta unga blir mötesplatsen istället ett slags reservat för de som redan befinner sig i ett utanförskap.

Ur rapporten Tillsammans med unga:

”En attityd som inte ger unga människor rollen som ”partners”, utan ser dem som objekt eller mottagare av ungdomsarbete, utgör ett hinder för framgångsrikt ungdomsarbete.”

”Ungdomsarbete är en nyckelkanal för olika former av förebyggande, informations- och medvetandehöjande aktiviteter riktade till unga.”

”Grundtanken med att arbeta delaktighetsbaserat är att detta skapar gemenskap och bidrar till ungas lärande och personliga utveckling. Alla unga behöver tillgång till attraktiva och stimulerande aktiviteter, men det innebär inte att dessa behöver drivas av vuxna. Ungas aktiva medskapande får positiva effekter inte bara för de som själva driver aktiviteter, det

bidrar även till att skapa en kultur där unga ses och ser sig som kompetenta resurser, en kultur som inspirerar även andra unga att engagera sig och ta ansvar.”

6. Lokala erfarenheter

Österåkers kommuns öppna ungdomsverksamhets verksamhetsidé:

Den öppna ungdomsverksamhetens uppgift är att stimulera till och stödja aktiviteter som bygger på och förutsätter ungdomars aktiva engagemang och ansvarstagande

Perspektiv från Unga samhällsutvecklare (feriearbetande unga, 16-19 år vars uppgift var att ge ett ungdomsperspektiv på kommunala utmaningar):

- Biblioteket (som mötesplats) är en plats som få är bekanta med. Ses som en potentiellt bra plats att plugga. Behöver marknadsföras tydligare. Grupprummen anses attraktiva för unga om de kan tillgängliggöras för bokning. Möjlighet att t ex dricka kaffe medans en pluggar skulle vara ett plus.
- Idrottsföreningar tappar äldre unga bland annat då förväntningarna på prestation, utveckling och nedlagd tid ökar med ålder. Alla vill inte/har inte möjlighet till det. Då väljer en att sluta och fortsätter träna på annat sätt eller slutar helt.

Föreningstillhörighet bland unga i Österåker:

I högstadiet är 52% av killarna och 44% av tjejerna medlemmar i en förening. I gymnasiet är 47% av killarna och 31% av tjejerna medlemmar i en förening. (LUPP Österåker 2022)

Enligt kommunens statistik kopplat till idrottsföreningar är föreningstillhörigheten som högst i 8-11 års ålder (81-86%).

Ungas fritid i kommunen:

Vanligaste fritidsaktiviteterna är

- Streama/youtube/TV/film
- Träning/idrott/gym
- Spela online-/TV-spel
- Umgås med kompisar

Vanligaste mötesplatserna är

- Hemma hos varandra
- Utomhus
- På internet

Tjejer träffas i högre utsträckning än killar hemma hos varandra eller i centrum. Killar träffas i högre utsträckning än tjejer utomhus eller på internet.

Se redovisningens bilaga 1 och 2 för ungas egna röster om fritiden.

I dokumentets avsnitt 7 sammanfattas det som unga uttryckt i bland annat LUPP och efterföljande workshops.

7. Förvaltningens slutsatser

7.1.1 Lokal öppen ungdomsverksamhet

Det här erbjuds i dagsläget av fritidsgårdarna:

Musikskapande, konstgrupp, HBTQIA+-grupp, tv-spel, biljard, sällskapsspel, utflykter, tävlingar, matlagning, stöd med genomförande av egna idéer/projekt, filmverksamhet, mötesplats och café.

Det här erbjuds i dagsläget av fältverksamheten:

Stöttning med egna idéer och projekt, stöd vid besök på t ex ungdomsmottagning, bubbleball, klättring, vuxennärvaro i miljöer där unga rör sig, hjälp att få kontakt med föreningslivet, utbildningar i Respekt och Självrespekt (RoS) i skolor, riktade insatser mot grupper av unga med särskilda behov.

Utvecklingen framåt:

Den öppna ungdomsverksamhetens mål är att erbjuda en inkluderande och trygg miljö där alla unga kan delta och känna sig delaktiga. Vi strävar efter att främja ungas personliga och sociala utveckling genom icke-formellt lärande och relationsskapande. Genom att systematiskt och kontinuerligt utvärdera och dokumentera verksamheten vill vi säkerställa att unga får stimulans, stöd och möjligheter till ansvarstagande, engagemang och positiv tillhörighet. Verksamheten ska vara för unga, med unga och av unga.

Under hösten 2023 utbildas personalen i delaktighetsskapande arbetsmetoder och en genomgripande utveckling mot lärande och delaktighet påbörjas i verksamheten.

7.1.2 Ungas önskemål

Med stigande ålder avtar önskan att delta i aktiviteter som innebär vuxen närvaro.

Grupper träffas utomhus, på en plats där en får ”vara i fred” istället för att träffas på fritidsgården eller hemma hos någon.

Önskan att själv styra när och hur fritidsaktiviteter genomförs ökar också med ålder. Det kan till exempel leda till att föreningsidrotten ersätts med träning på gym.

7.1.3 Övriga slutsatser

Engagera unga medans de är nyfikna och mottagliga!

Det finns mötesplatser, aktiviteter och tjänster som riktar sig till unga men som inte når sin målgrupp i tillräckligt hög grad och/eller med ett tillräckligt lockande erbjudande.

Om unga ges möjlighet att medskapa sin fritid från tidig ålder, övar de upp initiativförmåga som gagnar meningsfull fritid som äldre ungdom (och vuxen?)

Det finns en utbredd vald/upplevd sanning att det inte finns något att göra i Österåkers kommun.

Det är tydligt att inte alla delar den bilden. En betydande andel unga (ca 85% enligt LUPP* 2022) är nöjda med sin fritid och sin allmänna tillvaro i kommunen.

Det finns ett behov att marknadsföra och tillgängliggöra vad som finns att göra på ett tilltalande sätt. Fokus på att kommunicera med dem som just nu inte nås. De som t ex inte har med sig föreningserfarenhet hemifrån.

De som saknar ekonomiska förutsättningar.

De som är i särskilt behov av att utveckla egen initiativförmåga.

Nyanlända och personer med funktionsnedsättning.

8. Analys och rekommendationer

Ur Europarådets rekommendation avseende ungdomsarbete:

”En samsyn kring att ungdomsarbetets främsta funktion är att motivera och stödja unga att söka och sträva efter konstruktiva vägar i livet, och på så sätt bidra till ungas personliga och sociala utveckling och till samhället i stort.”

”Ungdomsarbetet uppnår detta genom att öka ungas egen makt och engagemang i aktivt skapande, förberedande, genomförande och uppföljning av initiativ och aktiviteter som återspeglar deras behov, intressen, idéer och erfarenheter”.

Information

Att nå ut med ett budskap är alltid en stor utmaning. Det är lätt att hitta information om du vet vad du letar efter och var du hittar det. Information till unga om vilka möjligheter det finns på fritiden behöver vara genomtänkt, väl placerad och frekvent.

Det behöver vara möjligt för alla att känna till vad som finns att ta del av.

Lokaler

Ett element som skapar handlingsutrymme är tillgång till lokal/plats för aktivitet och/eller möte.

Kommunen har ett antal mötesplatser, och i och med det lokaler, som potentiellt skulle kunna nyttjas mer av fler.

Att inventera och tillgängliggöra dessa lokaler med ökad flexibilitet som syfte

öppnar upp möjligheter för fler mötesplatser som kan anpassas efter ungas egna önskemål och initiativ.

Fritid i idrottsförening

Föreningslivet, i synnerhet idrottsföreningar, tappar medlemmar i tidig ålder. Föreningstillhörigheten blir allt lägre med stigande ålder.

Kommunen bidrar föreningslivet för att det ska, förutom erbjuda en aktiv fritid, förmedla demokratiska värden och skapa en känsla av sammanhang och delaktighet.

Att från kommunen stimulera föreningslivet till satsningar på att behålla medlemmar, som aktiva idrottare eller unga ledare, går i linje med idrottsrörelsens egna mål likväl som att det öppnar upp för ungas delaktighet inom föreningslivet och den egna fritiden.

Kontinuitet och flexibilitet

En sammanvägning av det material som ligger till grund för uppdragsrapporten leder till två begrepp: *kontinuitet* och *flexibilitet*.

Ett fortsatt arbete bör vara förankrat i båda begreppen.

Kontinuiteten bärs av en samsyn hos de funktioner och verksamheter som möter barn och unga hela vägen till vuxenlivet.

Flexibiliteten bärs av att vi ger funktionerna och verksamheterna handlingsutrymme för att kunna möta unga där de befinner sig.

9. Referenser

Tillsammans med unga – En utvecklad öppen fritidsverksamhet för ungdomar; Sveriges kultur- och fritidschefs-förening, 2023

Europeiska principer och riktlinjer för lokal öppen fritids- och ungdomsverksamhet. Europe Goes Local (Chartern), 2019

LUPP Österåker 2022 med analys gjord av Enkätfabriken

10. Bilagor

Bilaga 1: Sammanställning workshop åk 8 och Gy 2

Bilaga 2: LUPP Österåker 2022 - avsnitt B; om ungas fritid

Bilaga 3: Unga med Attiyd – Hälsa, fritid och framtid (MUCF 2019) kapitel 2; Fritid och föreningsliv